

Diskuse – reflexe

Deformace, nebo transformace: Nový manifest S/sociální pedagogiky?

Radim Šíp

Když byl v roce 2013 zakládán odborný časopis Sociální pedagogika, uvedli jsme jeho první číslo [Manifestem Sociální pedagogiky](#). Jeho délka (snad až příliš rozsáhlá na žánr manifestu) odrážel vůli vybudovat institucionálně pevně ukotvený odborný časopis, který by pomohl ve středoevropském prostoru zformovat jasnou a cílevědomou identitu sociálních pedagogů. Vývoj časopisu byl více než uspokojivý. V rozmezí let 2013–2018 se stal jedním z nejdynamičtější se rozvíjejících odborných časopisů v ČR. Na konci tohoto období stál před branami indexace do databází Web of Science a Scopus. A poté se vše začalo hatit. V souvislosti s implementací hodnocení Metodiky 17+ se od redakce odvrátili mnozí významní autoři, aby své texty uplatnili v zahraničních časopisech, a dosáhli tak pro sebe a své instituce „výnosnějších“ hodnocení. Redakce náhle stála před situací, které čelila na začátku svého vzniku. Vybudovaná podpora autorů se rozpadla, přičemž se ukázalo, že utváření odborné identity je nad síly příliš zaměstnaných vzdělavatelů sociálních pedagogů.

Mezitím se však zformovalo sdružení lidí pracujících v praxi – Asociace sociálních pedagogů, z. s. (ASOCP). A z pozice lidí „v první linii“ začali budovat svoje profesní zázemí, svoji společnou identitu. Nová asociace se stala významným hráčem jak v organizaci společné činnosti sociálních pedagogů působících ve školách, sociálních službách, neziskových organizacích, tak v budování profesního vědomí. Toto vědomí je zaměřeno na cíle spojené více s konkrétními událostmi, které ovlivňují „první linii“, než s teoretickou reflexí a rigorózním výzkumem. Redakce časopisu tuto situaci zreflektovala a zareagovala výzvou směrem k ASOCP, zda se nechce více účastnit na profilaci časopisu. S tím souvisí i větší žánrové rozkročení časopisu a větší ohled na realitu praktické činnosti, než tomu bylo doposud. První výstup této spolupráce mohou čtenáři najít v publikovaném textu „My všichni školou z-de-formovaní“, jenž je součástí tohoto čísla.

Autorka Alena Sofie Neubauerová a editorka textu Nicola Blábolilová tematizuje/í problematiku relativně nové role sociálního pedagoga na školách. Právě sociální pedagogové v praxi narážejí na hranice, které historicky definují školu. Tato srážka s automaticky se replikujícími hranicemi školy jim umožňuje stanovit diagnózu: Lidé, kteří prošli tradiční školou, jsou touto školou z-de-formovaní. Jejich vědomí je určeno tím, čím tradiční škola byla, více než tím, čím by dnes měla být. Chtě nechtě podléhají formaci svojí vlastní zkušeností, dnes se ale touto zkušeností stávají zdeformovaní. V situaci, kdy narůstá diverzita žáků a jejich rodin, se stále orientujeme na výukové obsahy. Stále dostatečně nerozumíme zjevnému faktu, že proces vyučování může být efektivní pouze za té podmínky, že je vybudováno sdílené bezpečí každého z aktérů – bezpečí žáků, jejich rodičů, pedagogických pracovníků. Sociální pedagogové by tuto situaci měli napravit, ale jejich možnosti jsou omezené právě proto, že naráží na relikty starého pojetí školy. „Jak to zvládnout bez podpory, bez času, bez jasných pravidel a bez týmu?“ Výsledkem střetu je systémové selhání, které se projevuje nárůstem agrese žáků, ztrátou důvěry rodičů, náchylností pedagogických pracovníků k vyhoření.

Text nevyzývá k revoluci. Nám všem přece jde, respektive by mělo jít o naši transformaci. Zkušenost systémového selhání je klíčem k tomu, aby se v našich z-de-formovaných hlavách mohl zrodit nový model školy a jejích cílů. Ovšem aby tento transformativní proces mohl vůbec začít, musíme si přiznat, že jsme to my, kdo cyklickou replikaci školy 19. století způsobuje svým zdeformovaným myšlením. A měla by nám k tomu pomoci odvaha klást jednoduché otázky: „Jaký svět chceme zanechat těm, kteří přijdou po nás? Co můžeme udělat dnes, aby zítřek nebyl jen pokračováním včerejších chyb?“ Jedině tak budeme schopni objevit smysl své práce. „Nečekejme na systém,“ protože systém je každý z nás! Stejně tak ministr jako každý jednotlivý pedagogický pracovník, stejně ředitel Národního

pedagogického institutu či regionální náměstek pro odbor školství jako každý jednotlivý ředitel školy či rodič.

Zdá se to čtenáři příliš afektivní? Příliš neodborné? Žánrově neslučitelné s vážností instituce školy? Jako autor Manifestu Sociální pedagogiky si kladu podstatnější otázky: Nemáme před sebou nový manifest S/sociální pedagogiky? Nebude nakonec tato výzva ve svých důsledcích mnohem účinnější, než naše staré, příliš teoretické a příliš dlouhé manifesty?

Radim Šíp
Fakulta humanitních studií, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně